

بررسی تأثیر بیش اطمینانی بر مسئولیت اجتماعی و تأخیر گزارش حسابرسی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران

مهرداد خزائی

کارشناسی ارشد حسابداری، موسسه آموزش عالی الوند، همدان، ایران.
mehr04313@gmail.com

چکیده

در صورتی که مدیران به مسئولیت اجتماعی توجه نکنند یا بیش از حد بر نتایج مالی تأکید داشته باشد، ممکن است بر رفتار مدیران تأثیر بگذارد و باعث شود تا آن‌ها به مسئولیت‌های اجتماعی اهمیت کمتری دهند. هدف پژوهش حاضر، بررسی تأثیر بیش اطمینانی بر مسئولیت اجتماعی و تأخیر گزارش حسابرسی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. در این راستا، سعی شده اطلاعات ۱۰۲ شرکت طی سال‌های ۱۳۹۷ الی ۱۴۰۲ با استفاده از روش تحلیل رگرسیون خطی انجام شود. نتایج نشان می‌دهد که بیش اطمینانی مدیران بر مسئولیت اجتماعی و تأخیر گزارش حسابرسی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر معناداری ندارد. به عبارتی دیگر، بیش اطمینانی مدیران ممکن است بر تصمیم‌گیری‌های استراتژیک تأثیر بگذارد، اما به طور مستقیم بر تأخیر در گزارش حسابرسی تأثیری ندارد. مسائل دیگر مانند عدم دسترسی به اطلاعات کافی، نبود منابع کافی برای انجام حسابرسی یا پیچیدگی‌های خاص در داده‌ها نیز می‌تواند منجر به تأخیر در گزارش حسابرسی شود که ارتباطی به بیش اطمینانی مدیران ندارد.

واژگان کلیدی: بیش اطمینانی، مسئولیت اجتماعی، تأخیر گزارش حسابرسی.

مقدمه

تأخیر گزارش حسابرسی به بازه زمانی پایان سال مالی تا تاریخ گزارش حسابرسی اطلاق می‌شود و مطالعات متعددی در مورد عوامل تعیین‌کننده و تأثیرات تأخیر گزارش حسابرسی انجام شده است. ارائه به موقع اطلاعات مالی یکی از ویژگی‌های مهم گزارشگری مالی است که به تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاری بازار سرمایه و استفاده‌کنندگان اطلاعات کمک می‌کند. تأخیر در گزارش حسابرسی به عنوان سیگنالی به بازار از مسائل منفی احتمالی ناشی از حسابرسی تفسیر می‌شود. هر چه شفافیت سود شرکت‌های حسابرسی شده بیشتر باشد، تأخیر گزارش حسابرسی کوتاه‌تر است (اوه و جئون، ۲۰۲۲). علاوه بر این، هر چه سطح درآمدهای مدیریتی بالاتر باشد، زمان بیشتری برای تأمین شواهد لازم برای تشکیل نظر حسابرسی مورد نیاز است. در نتیجه، تأخیر گزارش حسابرسی به تأخیر می‌افتد (نا و چوی، ۲۰۰۴؛ رو، لیم و جئون، ۲۰۱۲). به این ترتیب، هر چه اعتماد بیش از حد مدیریتی بیشتر باشد، تأثیر منفی بر شرکت بیشتر خواهد بود. بر این اساس، ریسک حسابرسی افزایش می‌یابد و گزارش حسابرسی ممکن است به تأخیر بیفتد، زیرا برای کاهش ریسک شناسایی، باید زمان بیشتری برای حسابرسی سرمایه‌گذاری شود. در رابطه با این مطالعه، پیش‌بینی می‌شود که زمانی که تمایل مدیریتی به اعتماد بیش از حد قوی‌تر باشد، تأخیر گزارش حسابرسی افزایش می‌یابد (اوه و جئون، ۲۰۲۲).

شواهد تجربی، تأخیر گزارش حسابرسی را به عنوان مهم‌ترین عامل در به موقع بودن گزارشگری مالی شناسایی کرده است (گیولی و پالمون، ۱۹۸۲؛ کنچل و شارما، ۲۰۱۲). تأخیر گزارش حسابرسی یک معیار مهم است، زیرا شواهد عینی با قابلیت دسترسی عمومی بالا ارائه می‌دهد که چگونه شرکت می‌تواند صورت‌های مالی حسابرسی شده خود را به صورت کارآمد منتشر نماید و در بین سایر عوامل، توانایی مدیریت برای تسهیل فرآیند حسابرسی و گزارشگری مالی را شرح می‌دهد. به طور منطقی انتظار بر این است که توانایی مدیریت با تأخیر در گزارش حسابرسی کمتری همراه باشد، زیرا مدیران توانمند در مورد شرکت، صنعت و همچنین قضاوت پیچیده و برآوردهای انجام شده در فرآیند گزارشگری مالی اطلاعات بیشتری دارند. در نتیجه با توانایی بیشتر قادر خواهند بود به طور مؤثر و کارآمد فرآیند گزارشگری مالی و حسابرسی را تسهیل کنند. این بازده می‌تواند تأخیر گزارش حسابرسی را کمتر نماید، چراکه تأیید و تصویب این اطلاعات به موقع انجام خواهد شد و ارتباط بین حسابرسی و مدیریت که اساس فرآیند حسابرسی است، تسهیل خواهد شد (کریشن و وانگ، ۲۰۱۵؛ سالتربو، ۲۰۱۲)؛ بنابراین با افزایش توانایی مدیریت، میزان زمان مورد نیاز برای بحث و بررسی کافی، درک و ارزیابی سیاست‌های حسابداری مهم و معاملات غیرعادی توسط حسابرسی کاهش می‌یابد (سالتربو، ۲۰۱۲)، و در نهایت زمان تأخیر گزارش حسابرسی را کاهش می‌دهد. کریشن و یانگ (۲۰۰۹)، دریافتند که اغلب شرکت‌ها سود را قبل از تکمیل فرآیند حسابرسی منتشر می‌کنند، زیرا تأخیر در اعلان سود تا حد معینی اعتماد به نفس مدیریت را نسبت به سیستم گزارش داخلی از بین می‌برد. تأخیر گزارش حسابرسی اغلب به عنوان معیاری برای سنجش کارایی حسابرسی محسوب می‌شود و بنابراین توانایی مدیریت در تسهیل فرآیند حسابرسی و مذاکره با حسابرسی را در نظر می‌گیرد؛ بنابراین انتظار بر این است که مدیران توانمند اعتماد بیشتری به سیستم گزارش داخلی خود داشته باشند و به طور مؤثرتری فرآیند حسابرسی را تسهیل نمایند (آبرناتی و همکاران، ۲۰۱۸).

مدیران عامل، مانند همه افراد، عقلانیت محدودی دارند، بنابراین همیشه تصمیمات بهینه نمی‌گیرند. اعتماد به نفس بیش از حد در تعصبات روان‌شناختی قوی‌تر است و برای توضیح تصمیم‌گیری غیربهینه مدیران مورد استفاده قرار گرفته است (داتل، ۲۰۱۵). پژوهش‌های قبلی ارتباط بین بیش اطمینانی مدیریتی و سیاست‌های شرکتی را نشان می‌دهد (مالمندیر و تیت، ۲۰۰۵؛ هو و همکاران، ۲۰۱۶). با این حال، اطلاعات کمی در مورد تأثیر اعتماد به نفس بالای مدیریتی بر فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی شرکت در دسترس است. پژوهش‌های قبلی در مورد تأثیر سوگیری عاطفی مدیران عامل از جمله خوش‌بینی، انزجار از زیان، اعتماد به نفس بیش از حد و سایر سوگیری‌های خود در تصمیمات استراتژیک شرکت شامل تصمیم‌گیری مالی (آزوزی و جاربویی، ۲۰۱۲)، سرمایه‌گذاری (مالمندیر و تیت، ۲۰۱۵)، پرداخت سود سهام (دشموخ و همکاران، ۲۰۱۷)، رفتار هزینه و تحقیق و توسعه (هور و همکاران، ۲۰۱۷) بوده است.

در نهایت، هدف این پژوهش تأثیر بیش اطمینانی بر مسئولیت اجتماعی و تأخیر گزارش حسابرسی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. با توجه به مطالب بیان شده سوال اصلی پژوهش این است که: آیا بیش اطمینانی مدیران بر مسئولیت اجتماعی و تأخیر گزارش حسابرسی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران چه تأثیری دارد؟

ادبیات و مبانی فرضیه‌های پژوهش

بیش اطمینانی و مسئولیت اجتماعی شرکت

در سال‌های اخیر پژوهشگرانی تلاش نمودند تا رابطه‌ای را بین ویژگی‌های مدیران و رفتار مسئولیت اجتماعی ایجاد نمایند. برای مثال هوانگ (۲۰۱۱)، رابطه بین ویژگی‌های آماری مدیران ارشد و عملکرد مسئولیت اجتماعی را در میان چند شرکت بررسی نموده و به این نتیجه دست یافت که بین عملکرد مسئولیت اجتماعی با تخصص‌گرایی آموزش

کارکنان مدیران، سن آن‌ها و دوره تصدی آن‌ها ارتباطی وجود دارد. در ادامه، برخی دیگر از پژوهشگران از جمله هیل (۲۰۰۵)، و گاس و رابرتز (۲۰۱۱)، نشان دادند که سیاست‌ها و فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی می‌تواند با کاهش ریسک شرکت همراه باشد. کیتل و راگی (۲۰۰۵)، اعتقاد دارند ریسک شرکت و یا مصونیت در برابر ریسک می‌تواند به وسیله کاهش تضاد و تعارض بین شرکت و جامعه، کاهش یابد. در نتیجه، فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی به کاهش چنین تضادهایی کمک می‌کند. در واقع شرکت‌ها و مدیرانشان می‌توانند از مسئولیت اجتماعی برای کاهش ریسک قانونی و ریسک اجتماعی استفاده کنند.

پژوهش‌های موجود نشان می‌دهند که سرمایه‌گذاری مناسب در مدیریت ریسک می‌تواند ارزش شرکت را برای ذینفعان افزایش دهد و این امر به مدیران منطقی انگیزه‌ای برای به عهده گرفتن مدیریت ریسک می‌دهد. اعتماد به نفس بیش از حد می‌تواند منجر به افزایش ریسک‌پذیری شود، از این رو مدیران منطقی نسبت به مدیران دارای اعتماد به نفس بیش از حد که قدرت ریسک‌پذیری کمتری دارند، بیشتر در فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی شرکت که به عنوان سپری در برابر ریسک‌های بالقوه آینده شرکت عمل می‌نمایند، درگیر خواهند شد (جروئیس و همکاران، ۲۰۱۱)؛ بنابراین، از آنجا که فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی می‌تواند به عنوان ابزار مصون‌سازی جهت کاهش اثرات منفی زیان‌بار بر روی ارزش شرکت عمل نماید و از این جهت که مدیران دارای اعتماد به نفس بیش از حد، شرایط و جو شرکت خود را بی‌خطرتر و امن‌تر از آن چیزی که واقعاً هست درک می‌نمایند؛ این امر ممکن است سبب شود مدیران دارای اعتماد به نفس بیش از حد مصون‌سازی کمتری را برای فعالیت‌های شرکت خود انجام دهند و با دست کم گرفتن خطرات موجود بر سر راه شرکت‌ها توسط این مدیران، به طبع، اقدامات مصون‌سازی کمتری را نسبت به مدیران منطقی تقبل خواهند کرد. در نهایت، مدیرانی که دارای اعتماد به نفس بیش از حد هستند، کمتر خود را درگیر فعالیت‌های مربوط به مسئولیت اجتماعی می‌کنند و این امر به نوبه خود پیامدهایی را برای ارزش سهامداران در پی دارد (مک‌کارتی و همکاران، ۲۰۱۷).

بیش اطمینانی و تأخیر گزارش حسابرسی

بیش اطمینانی مدیریتی حالتی است که در آن مدیران اعتماد بیش از حد به توانایی‌های خود دارند (هایوارد و هامبریک، ۱۹۹۷)، و تمایل به پیش‌بینی و اطمینان از اینکه شرکت در سودهای آتی عملکرد بالاتر از حد متوسط خواهد داشت (براون و سارما، ۲۰۰۷). به طور کلی گزارش شده است که هر چه اعتماد بیش از حد مدیریتی قوی‌تر باشد، تأثیر منفی آن بر شرکت بیشتر است. زمانی که یک مدیر بیش از حد به قضاوت یا توانایی خود برای کنار آمدن با یک بحران اعتماد داشته باشد، به احتمال زیاد نمی‌تواند نظرات مختلف اعضای سازمان را به درستی جمع‌آوری کند، بنابراین تصمیمات اشتباهی مانند دست‌کم گرفتن خطرات پیش روی شرکت و سرمایه‌گذاری بیش از حد اتخاذ کند (چوی، ۲۰۱۲؛ هیوارد، ریندوا و پولاک، ۲۰۰۴؛ مون، ۲۰۱۲).

مدبران اجرایی توانمند در مدیریت مؤثر منابع، توانایی بیشتری برای دستیابی به اهداف خود از جمله به موقع بودن گزارشگری مالی دارند. بالا بودن اعتماد داخلی مدیران توانا نسبت به سیستم گزارشگری مالی خود، باعث می‌شود با انگیزه و سرعت بیشتری به انتشار صورت‌های مالی مبادرت ورزند. افزون بر این، در مورد محیط کسب‌وکار و صنعت خود اطلاعات بیشتری دارند و در برخورد با مسائل پیچیده به طور مؤثر و کارآمدتری فرآیند گزارشگری مالی و حسابرسی را تسریع می‌نمایند (آبرناتی و همکاران، ۲۰۱۸). از این رو، نقش مدیریت واحد تجاری در قابل توانایی مدیریت، در فرآیند گزارشگری مالی از اهمیت بسزایی برخوردار می‌باشد (مهرانی و همکاران، ۱۳۹۹).

پیشینه پژوهش

پیشینه پژوهش‌های داخلی

افلاطونی (۱۴۰۴)، با بررسی بیش‌اطمینانی مدیران و مدیریت سود از طریق تغییر طبقه‌بندی با توجه به نقش تعدیلگر توانایی مدیریتی دریافت که کاهش در سود غیراصلی واحدهای تجاری، موجب افزایش سود اصلی غیرمنتظره و کاهش تغییرات غیرمنتظره سود اصلی آن‌ها می‌شود. این نتایج نشان‌دهنده رواج پدیده تغییر طبقه‌بندی در شرکت‌های ایرانی است. همچنین، یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که بیش‌اطمینانی مدیران رابطه مثبت (منفی) بین اندازه کاهش در سود غیراصلی و سود اصلی غیرمنتظره (تغییرات غیرمنتظره سود اصلی) را تقویت می‌کند و با افزایش در توانایی مدیریتی، از شدت اثر بیش‌اطمینانی مدیران، بر رابطه بین اندازه کاهش در سود غیراصلی و دو متغیر سود اصلی غیرمنتظره و تغییرات غیرمنتظره سود اصلی، کاسته می‌شود. افزون بر آن، نتایج آزمون فرضیه‌های پژوهش، به استفاده از تعریفی جایگزین برای سنجش بیش‌اطمینانی مدیران، حساس نیست. هرندی و میرزائیان خمسه (۱۴۰۴)، با بررسی تأثیر مسئولیت اجتماعی شرکتی در کسب‌وکارهای خانوادگی با تأکید بر پایداری و رویکردی بیلبومتریکی نشان دادند که علاقه به مسئولیت اجتماعی شرکتی در شرکت‌های خانوادگی پس از سال ۲۰۱۰ به‌طور چشمگیری گسترش یافته است. مطالعات آغازین ردپایی در پژوهش‌های اروپای غربی و آمریکای شمالی دارد؛ اما اکنون مرکز ثقل مطالعات به سمت آسیا و به‌ویژه مطالعات در کشورهایی با اقتصاد نوظهور یا پیشرفته نظیر چین، تغییر جهت داده است. این تحلیل نقش محوری مطالعات کمی، به‌ویژه با روش‌های تحلیل رگرسیون را برجسته می‌کند و بسیاری از تحقیقات در این زمینه مبتنی بر آن هستند. اسماعیلی‌کیا و ناصری (۱۴۰۴)، با بررسی تأثیر مسئولیت اجتماعی شرکت بر راهبردهای رقابتی با نقش تعدیل‌کنندگی عملکرد راهبری و عملکرد شرکت نشان دادند که مسئولیت اجتماعی شرکت، بر راهبرد رهبری هزینه و راهبرد تمایز تأثیر مثبت و معناداری دارد. از بین سه مؤلفه عملکرد راهبری، استقلال کمیته حسابرسی و کارایی عملکرد واحد حسابرسی داخلی، تأثیر مسئولیت اجتماعی شرکت بر راهبرد رهبری هزینه را تقویت می‌کند، اما استقلال هیئت مدیره، نقش تعدیل‌کنندگی بر این تأثیر ندارد. همچنین، از بین سه مؤلفه عملکرد راهبری، تنها کارایی عملکرد واحد حسابرسی داخلی تأثیر مسئولیت اجتماعی شرکت بر راهبرد تمایز را تقویت می‌کند. علاوه بر این، ارزش افزوده اقتصادی و ارزش افزوده بازار، تأثیر مسئولیت اجتماعی شرکت بر هر دو راهبرد رهبری هزینه و تمایز را تقویت می‌کنند. ارتقای عملکرد راهبری شرکت‌ها از طریق اجرای اصول راهبری شرکتی و همچنین برنامه‌ریزی جهت بهبود عملکرد شرکت بر اساس شاخص‌های ارزش‌آفرینی موجب تقویت تأثیر مسئولیت اجتماعی شرکت بر راهبردهای رقابتی و به تبع، بهره‌مندی شرکت از مزایای این امر می‌شود.

قمی و همکاران (۱۴۰۴)، به تبیین الگوی بیش‌اطمینانی مدیران در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. یافته‌های حاصل از آزمون مدل پژوهش نشان می‌دهد که حاشیه سود خالص، سود هر سهم، بازده دارایی، نسبت جاری، اهرم مالی، نسبت فروش به کل دارایی‌ها، نسبت فروش به حساب‌های دریافتی، نسبت دارایی‌های جاری به دارایی‌ها، نسبت وجه نقد به دارایی‌ها، نسبت وجه نقد عملیاتی به دارایی‌ها، اندازه شرکت، نسبت سود عملیاتی از عوامل مؤثر بر معیارهای بیش‌اطمینانی مدیران هستند. شقاقی و مشایخ (۱۴۰۲)، با بررسی رابطه بین بیش‌اعتمادی مدیریت، مسئولیت‌پذیری اجتماعی، عملکرد شرکت و محدودیت‌های مالی دریافتند که بیش‌اعتمادی مدیریت با مسئولیت اجتماعی رابطه مثبتی دارد. همچنین، بیش‌اعتمادی مدیریت رابطه بین مسئولیت اجتماعی و عملکرد شرکت را تضعیف می‌کند و محدودیت‌های مالی رابطه بین مسئولیت اجتماعی و عملکرد شرکت را تعدیل نمی‌کند. رحمانیان کوشکی و ایمان روی (۱۴۰۰)، با بررسی تأثیر اعتماد به نفس بیش از حد مدیرعامل بر مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها با نقش تعدیل‌گر مالکیت نهادی دریافتند که اعتماد به نفس بیش از حد مدیرعامل بر مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها تأثیری منفی و معنادار دارد. همچنین، مالکیت نهادی به عنوان متغیر تعدیل‌گر بر شدت رابطه بین اعتماد به نفس بیش از حد

مدیرعامل و مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها تأثیر می‌گذارد. مهرانی و همکاران (۱۳۹۹)، به بررسی تأثیر توانایی مدیریت بر گزارشگری مالی به موقع پرداختند. نتایج نشان داد مدیران توانمند، اثر انفعالی بر تأخیر اعلان سود و گزارش حسابرسی داشته و در نتیجه افشای اطلاعات مالی به موقع‌تری را موجب می‌شوند. حاجی هاشمی و ونوسفادرائی و عبدلی (۱۳۹۹)، با تأثیر بیش اطمینانی مدیران بر میزان افشای اطلاعات به صورت داوطلبانه و مسئولیت‌پذیری اجتماعی در ۱۲۶ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران دریافتند که بیش اطمینانی مدیران و میزان افشای مسئولیت اطلاعات به صورت داوطلبانه و مسئولیت‌پذیری اجتماعی تأثیر معناداری دارد. بزرگ اصل و همکاران (۱۳۹۷)، به بررسی عوامل مؤثر بر انتشار به هنگام گزارش حسابرسی پرداختند. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که بین ویژگی‌های اندازه موسسه حسابرسی، نوع اظهارنظر حسابرس، ریسک گزارش‌دهی، تعداد بندهای گزارش حسابرسی و اندازه هیئت مدیره با تأخیر در گزارش حسابرسی، رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. همچنین، بین تمرکز مالکیت و تخصص اعضای کمیته حسابرسی با تأخیر در گزارش حسابرسی، رابطه منفی و معناداری برقرار است. با توجه به یافته‌های پژوهش پیشنهاد می‌شود در راستای افزایش ویژگی‌های کیفی اطلاعات، توجه بیشتری به عوامل مؤثر بر تأخیر گزارش حسابرسی شود. اکبری و همکاران (۱۳۹۵)، با بررسی تأثیر اعتماد به نفس بیش از حد مدیران بر مسئولیت اجتماعی دریافتند که اعتماد به نفس بیش از حد مدیران بر مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها تأثیر منفی دارد.

پیشینه پژوهش‌های خارجی

جارایا و بوجلبن (۲۰۲۵)، مسئولیت اجتماعی شرکت، اعتماد بیش از حد مدیرعامل و عملکرد بانک را بررسی کردند. در بررسی تأثیر مسئولیت اجتماعی شرکتی بر عملکرد بانکی، نتایج نشان داد که مسئولیت اجتماعی شرکتی با عملکرد مالی ارتباط منفی دارد و به کاهش منابع مالی بانک‌ها منجر می‌شود. همچنین، در تجزیه و تحلیل تأثیر اعتماد بیش از حد مدیرعامل بر مسئولیت اجتماعی شرکتی، یافته‌ها نشان داد که اعتماد بیش از حد تأثیر مثبتی بر سطح عملکرد بانک دارد، به طوری که مدیران سهم شخصی خود را در عملکرد کلی بانک‌ها بیش از حد ارزیابی می‌کنند. چنین یافته‌ای به خوبی نشان می‌دهد که اعتماد بیش از حد، مدیران را به سمت تمایل بیشتر به مشارکت در شیوه‌های مسئولیت اجتماعی شرکتی به منظور حفظ تصویر و بهبود رابطه با ذینفعان سوق می‌دهد. در نهایت، تأثیر اعتماد بیش از حد بر رابطه بین مسئولیت اجتماعی شرکتی و عملکرد مالی نشان داد که اعتماد بیش از حد مدیرعامل به تعدیل مثبت ارتباط مسئولیت اجتماعی شرکتی و عملکرد مالی بانک کمک می‌کند. ساینی و سینگ (۲۰۲۵)، به بررسی اعتماد به نفس بیش از حد مدیرعامل و مسئولیت اجتماعی شرکت: بررسی نقش تعدیل‌کننده‌ی حاکمیت شرکتی پرداختند. نتایج نشان می‌دهد که مدیران بیش‌اطمینان، تأثیر منفی بر مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها دارند، زیرا آن‌ها تمایل دارند منابع مورد نیاز ذینفعان را برای بقا و رشد شرکت‌های خود کمتر از حد تخمین بزنند. از این رو، آن‌ها تمایل کمتری به رسیدگی به خواسته‌های ذینفعان دارند که منجر به کاهش مشارکت در فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی شرکتی می‌شود. همچنین تعامل اعتماد به نفس بیش از حد مدیرعامل و حاکمیت شرکتی تأثیر قابل توجه و مثبتی بر مشارکت در مسئولیت اجتماعی شرکتی دارد. این بدان معناست که سازمان‌هایی با سازوکارهای حاکمیت شرکتی قوی می‌توانند اثرات نامطلوب اعتماد به نفس بیش از حد مدیرعامل بر مسئولیت اجتماعی شرکتی را خنثی کنند و رابطه بین اعتماد به نفس بیش از حد مدیرعامل و مسئولیت اجتماعی شرکت را به ارتباطی مطلوب تبدیل کنند. امین و همکاران (۲۰۲۵)، به بررسی ارتباط بین ویژگی‌های مدیرعامل و تأخیر در گزارش حسابرسی: شواهدی از مصر پرداختند. این مطالعه نشان می‌دهد که ویژگی‌های مدیرعامل به طور قابل توجهی بر تأخیر در گزارش حسابرسی تأثیر می‌گذارد و ارتباط منفی بین مالکیت مدیرعامل، وضعیت بنیان‌گذار، روابط خانوادگی، دوگانگی مدیرعامل و تأخیر در گزارش حسابرسی را نشان می‌دهد. تجزیه و تحلیل بیشتر نشان می‌دهد

که قدرت مدیرعامل به طور منفی و معناداری با تأخیر در گزارش حسابرسی مرتبط است. جالب توجه است که ارتباط منفی بین ویژگی‌های مدیرعامل و تأخیر در گزارش حسابرسی در هیئت مدیره‌های بدون اعضای زن بیشتر است. هو و همکاران (۲۰۲۴)، با بررسی ارتباط بین اعتماد بیش از حد مدیریتی و افشای اطلاعات شرکتی دریافتند ارتباط نزدیکی بین اعتماد بیش از حد مدیریتی و رفتارهای افشای اجباری و داوطلبانه توسط شرکت‌ها نشان داده شده است. به طور خاص، اعتماد بیش از حد مدیریتی به طور معناداری به افزایش مدیریت سود مبتنی بر اقلام تعهدی و افشای داوطلبانه اطلاعات مسئولیت اجتماعی شرکت توسط شرکت‌ها کمک کرده است. علاوه بر این، مدیران بیش‌اطمینان تمایل بیشتری به اتخاذ لحن افشای مثبت و دست‌کم گرفتن ریسک‌های آتی در افشای اطلاعات آینده‌نگر دارند. در تجزیه و تحلیل بیشتر، شواهد نشان می‌دهد عوامل مختلفی، از جمله شیوه‌های حاکمیت شرکتی، انواع کنترل‌کننده‌های واقعی، محدودیت‌های مالی، پیروی از تحلیلگران و رقابت بازار، همگی ممکن است در تأثیرگذاری بر رفتار افشای اطلاعات شرکتی ناشی از اعتماد بیش از حد مدیریتی نقش داشته باشند. اوه و جئون (۲۰۲۲)، مطالعه‌ای با هدف تجزیه و تحلیل تجربی اثر ویژگی‌های هیئت مدیره بر رابطه بین اعتماد بیش از حد مدیریتی و تأخیر گزارش حسابرسی انجام دادند. نتایج تجزیه و تحلیل به شرح زیر بود. اول، بین اعتماد بیش از حد مدیریتی و تأخیر گزارش حسابرسی رابطه مثبت و معنادار وجود داشت. دوم، هرچه اندازه هیئت مدیره بزرگ‌تر باشد، رابطه بین اعتماد بیش از حد مدیریتی و تأخیر گزارش حسابرسی را کاهش می‌دهد. سوم، با افزایش نسبت اعضای غیرموظف در هیئت مدیره، رابطه مثبت بین اعتماد بیش از حد مدیریتی و تأخیر گزارش حسابرسی کاهش یافت. چانگ و هریبار (۲۰۲۱)، به بررسی تأثیر اعتماد بیش از حد مدیرعامل و به موقع بودن کاهش ارزش سرقفلی پرداختند و از تکنیک‌های تحلیل بقا برای بررسی اینکه آیا اعتماد بیش از حد بر احتمال و به موقع بودن کاهش ارزش سرقفلی تأثیر می‌گذارد یا خیر، استفاده کردند. در این پژوهش پیش‌بینی شده است که مدیران عامل بیش از حد مطمئن، احتمال کمتری برای کاهش ارزش در هر سه ماهه شرکت دارند و به طور متوسط، مدت زمان بیشتری طول می‌کشد تا به ارزش سرقفلی آسیب بزنند. با استفاده از مدل خطرات متناسب کاکس و مدل زمان شکست تسریع‌شده، شواهدی مطابق با هر پیش‌بینی یافت شده است. در آزمون‌های مقطعی، نتایج نشان می‌دهد که داشتن متخصصان مالی بیشتر در هیئت مدیره، تأثیر اعتماد بیش از حد مدیرعامل بر به موقع بودن کاهش ارزش سرقفلی را کاهش می‌دهد، در حالی که عدم قطعیت در پیش‌بینی عملکرد آتی یک شرکت، این اثر را تقویت می‌کند. نتایج دیگر نشان می‌دهد که مدیران عامل بیش‌اطمینان، انتظارات بیش از حد خوش‌بینانه‌ای از عملکرد شرکت‌های خود دارند و قبل از تصمیمات مربوط به کاهش ارزش، سیگنال‌های منفی بازار را کم‌اهمیت جلوه می‌دهند. بوزوتینا و همکاران (۲۰۲۱)، با هدف بررسی تأثیر دو ویژگی مدیرعامل، یعنی خودشیفتگی و اعتماد به نفس بیش از حد، بر مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها و اثر تعدیل‌کننده سازوکارهای حاکمیت شرکتی در بریتانیا استدلال می‌کنند که خودشیفتگی و اعتماد به نفس بیش از حد مدیرعامل، تأثیر مثبتی بر مسئولیت اجتماعی شرکتی دارد. علاوه بر این، اثربخشی حاکمیت شرکتی، رفتار مسئولیت اجتماعی شرکتی مدیرعامل را تعدیل می‌کند. پارک و همکاران (۲۰۱۹)، نتایج نشان می‌دهد بیش‌اطمینانی مدیران رابطه منفی با مسئولیت اجتماعی شرکت دارد. از آنجا که مدیران با اعتماد به نفس بالا احتمالاً فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی را کمتر از توانایی خودشان در نظر می‌گیرند، به نظر می‌رسد مسئولیت اجتماعی را کاهش می‌دهند. همچنین، فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی که توسط مدیران با اعتماد به نفس بالا آغاز شده بود با عملکرد بلندمدت شرکت‌ها ارتباط منفی دارد. با این حال، فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی منجر به عملکرد بلندمدت مثبت در شرکت‌هایی شده که از نظر مالی محدود هستند. یافته‌های پژوهش حاضر نشان می‌دهد که فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی که در نتیجه اعتماد بیش از حد مدیرعامل انجام می‌شود می‌تواند برای ارزش سهامداران در درازمدت مضر باشد. مک کارتی و همکاران (۲۰۱۷) در پژوهشی به بررسی رابطه بین اعتمادی مدیران و مسئولیت اجتماعی

شرکت‌ها پرداختند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان داد که بین بیش اعتمادی مدیران و میزان مشارکت شرکت‌ها در فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی رابطه منفی و معناداری وجود دارد. الیور و همکاران (۲۰۱۴)، به بررسی رابطه بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت و بیش اطمینانی مدیران پرداختند. نتایج نشان می‌دهد یک رابطه منفی و معنادار بین افشای مسئولیت‌پذیری اجتماعی و بیش اطمینانی مدیران وجود دارد.

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از نظر هدف جزء پژوهش‌های قابل استفاده (کاربردی) است. برای تجزیه و تحلیل فرضیه‌ها در این پژوهش از نرم افزار استاتا (Stata) استفاده شده است. از این رو، برای تحلیل فرضیه‌ها از آماره از F و T استفاده می‌شود، به طوری که برای معنادار بودن کل مدل از آماره F و برای معنادار بودن ضرایب متغیرها از آماره T استفاده می‌شود. همچنین، جامعه آماری این پژوهش شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. برای نمونه‌گیری در این پژوهش از روش حذف سیستماتیک استفاده شده است. اگر شرکتی شرایط مذکور را در بازه زمانی ۱۳۹۷ الی ۱۴۰۲ نداشته باشد از نمونه پژوهش حذف می‌گردد:

جدول (۱): نمونه پژوهش مطابق روش حذف سیستماتیک

شرایط		
تعداد شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران.	۵۰۶	
شرکت‌هایی که طی بازه زمانی ۱۳۹۷ الی ۱۴۰۲ در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته شده و برون - رفت داشته‌اند.	(۹۷)	۱
شرکت‌هایی که اطلاعات آن‌ها کامل نیست.	(۹۰)	۲
شرکت‌هایی که سال مالی آن‌ها ۲۹ اسفند ماه نیست.	(۷۶)	۳
شرکت‌هایی که دارای توقف معاملاتی شش ماهه هستند.	(۶۴)	۴
شرکت‌های که تغییر سال مالی داشته‌اند.	(۷۷)	۵
تعداد نمونه‌های نهایی پژوهش.	۱۰۲	۶

نحوه محاسبه متغیرهای پژوهش

متغیر مستقل:

بیش اطمینانی مدیران (OC):

برای سنجش بیش اطمینانی در این پژوهش از سرمایه‌گذاری بیش از حد که مرتبط با سرمایه‌گذاری می‌باشد، استفاده شده است. برای این منظور ابتدا مدل رگرسیونی رابطه (۱) به صورت مقطعی برآورد شده و سپس در هر سال، باقیمانده محاسبه خواهد شد. در صورتی که باقیمانده مدل برای شرکتی مثبت باشد، بیانگر این است که شرکت مذکور سرمایه‌گذاری بیش از حد انجام داده است و برای این متغیر عدد یک و در غیر این صورت، عدد صفر لحاظ می‌گردد (حیدری و همکاران، ۱۴۰۱).

رابطه (۱)

$$Asset.Growth_{i,t} = 0 + Sale.Growth_{i,t} + i,t$$

در رابطه فوق، $Asset.Growth_{i,t}$ نشان دهنده رشد دارایی‌های شرکت i در سال t است؛ و $Sale.Growth_{i,t}$ نشان دهنده رشد فروش شرکت i در سال t است و به صورت روابط (۲) و (۳) محاسبه می‌شوند.

رابطه (۲)

$$Asset.Growth_{i,t} = \frac{Assets_{i,t} - Assets_{i,t-1}}{Assets_{i,t-1}}$$

رابطه (۳)

$$Sale.Growth_{i,t} = \frac{Sales_{i,t} - Sales_{i,t-1}}{Sales_{i,t-1}}$$

متغیرهای وابسته:

متغیرهای وابسته در این پژوهش تأخیر گزارش حسابرسی و مسئولیت اجتماعی شرکت است که در ادامه نحوه سنجش هر یک ارائه شده است.

تأخیر گزارش حسابرسی (ARL):

تأخیر گزارش حسابرسی در این پژوهش متغیر وابسته است و از طریق، تعداد روزهای پایان سال مالی تا تاریخ گزارش حسابرسی برای شرکت i در سال t است.

مسئولیت اجتماعی شرکت (CSR):

در این پژوهش برای اندازه‌گیری مسئولیت اجتماعی از عامل‌های همچون رفاه کارکنان، محیط زیست، انرژی و خیریه استفاده شده است که از گزارش هیئت مدیره شرکت‌ها استفاده شده و شرکتی که در ارتباط با مولفه‌های مسئولیت اجتماعی گزارشی ارائه کرده عدد یک و در غیر این صورت عدد صفر بدان تعلق گرفته شده است (دارابی و همکاران، ۱۳۹۵).

متغیرهای کنترلی:

در این پژوهش بر اساس ادبیات و مبانی نظری پژوهش به پیروی از پژوهش‌های آبرناتی و همکاران (۲۰۱۸)، جاگی و تیسوی (۱۹۹۹)، بگلی و فیشر (۱۹۹۸)، متغیرهای اندازه شرکت (Size)، اهرم مالی (LEV) و بازده دارایی‌ها (ROA) به عنوان متغیرهای تأثیرگذار بر تأخیر گزارش حسابرسی در نظر گرفته شده‌اند که به ترتیب اندازه شرکت و اهرم مالی از طریق لگاریتم طبیعی کل دارایی‌ها و مجموع بدهی‌ها بر کل دارایی‌های شرکت استفاده شده است. همچنین بازده دارایی‌ها از حاصل تقسیم سود قبل از کسر بهره و مالیات بر مجموع دارایی‌ها محاسبه می‌شود.

در پژوهش‌های جیائو (۲۰۱۰)، مک ویلیامز و سیگل (۲۰۰۱)، کمپل (۲۰۰۷)، پارک و همکاران (۲۰۱۹)، متغیرهای اندازه شرکت (Size)، اهرم مالی (LEV) و بازده دارایی‌ها (ROA) به عنوان عوامل مؤثر بر مسئولیت اجتماعی شرکت کنترل شده است؛ از این رو در این پژوهش این متغیرها به عنوان متغیرهای کنترلی در نظر گرفته شده است تا برخی عوامل تأثیرگذار بر مسئولیت اجتماعی شرکت کنترل گردد.

فرضیه‌های پژوهش

- ❖ فرضیه اول: بیش اطمینانی بر مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها تأثیر معناداری دارد.
- ❖ فرضیه دوم: بیش اطمینانی بر تأخیر گزارش حسابرسی تأثیر معناداری دارد.

یافته‌های پژوهش

آمار توصیفی

جدول (۲): آمار توصیفی

متغیر	میانگین	انحراف معیار	میانه	بیشترین	کمترین
تأخیر گزارش حسابرسی (ARL)	۸۵/۱۲۸	۲۴/۵۹۸	۸۹	۱۵۴	۲۶
اندازه شرکت (Size)	۱۵/۸۰۱	۱/۳۲۸	۱۵/۷۴۵	۲۰/۳۰۷	۱۲/۵۰۵
سودآوری (ROA)	۰/۱۹۱	۰/۱۷۰	۱/۷۹۵	۰/۶۴۵	-۰/۳۶۹
اهرم مالی (LEV)	۰/۵۲۸	۰/۲۵۸	۰/۵۲۱	۱/۹۶۴	۰/۰۵۰
آمار توصیفی متغیر کیفی پژوهش					
بیش اطمینانی (OC)	۰/۳۴۸	مفهومی ندارد	مفهومی ندارد	مفهومی ندارد	مفهومی
مسئولیت اجتماعی (CSR)	۰/۷۴۶	مفهومی ندارد	مفهومی ندارد	مفهومی ندارد	مفهومی

نکته قابل توجه این است که برای برخوردار بودن از توزیعی نرمال، داده‌های کمتر از صدک اول و داده‌های بیش‌تر از صدک آخر حذف شده است تا پراکندگی داده‌ها به حداقل کاهش یابد. نتایج نشان دهنده این است که شرکت‌های مورد بررسی در نمونه‌ی این پژوهش، به طور متوسط ۷۴ درصد نسبت به فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی مبادرت ورزیده‌اند. علاوه بر این، میانگین بیش‌اطمینانی ۳۴ درصد است که این موضوع نشان می‌دهد به طور متوسط مدیران ۳۴ سرمایه‌گذاری بیش از حد داشته‌اند. همچنین، به طور متوسط شرکت‌های بررسی شده در نمونه دارای ۸۵ روز تأخیر در گزارش حسابرسی هستند، بدین معنا که بعد از پایان سال به طور متوسط ۸۵ روز طول کشیده تا حسابرسان گزارش حسابرسی شرکت‌ها را امضاء کنند. نتایج بیش‌ترین و کمترین برای تأخیر گزارش حسابرسی نشان می‌دهد کمترین بازه زمانی که گزارش حسابرسی ارائه شده است ۲۶ روز و بیش‌ترین آن ۱۵۴ روز است.

جدول (۳): فراوانی برای متغیر بیش‌اطمینانی

متغیرها	فراوانی	درصد فراوانی
شرکت‌های که دارای بیش‌اطمینانی هستند.	۲۱۳	۰/۳۴۸۰
شرکت‌های که دارای بیش‌اطمینانی نیستند.	۳۹۹	۰/۶۵۲۰
جمع	۶۱۲	۱۰۰ درصد

جدول (۴): فراوانی برای متغیر مسئولیت اجتماعی

متغیرها	فراوانی	درصد
شرکت‌های که دارای فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی بوده‌اند.	۴۵۷	۰/۷۴۶۸
شرکت‌های که دارای فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی نبوده‌اند.	۱۵۵	۰/۲۵۳۲
جمع	۶۱۲	۱۰۰ درصد

نتایج آزمون فرضیه اول

❖ فرضیه اول: بیش‌اطمینانی بر مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها تأثیر معناداری دارد.

جدول (۵): آزمون فرضیه اول

متغیرهای مستقل	ضریب	انحراف استاندارد ضرایب	آماره Z	احتمال
بیش اطمینانی (OC)	۰/۱۱۷۶۳۰۲	۰/۲۴۰۵۵۴۶	۰/۴۹	۰/۶۲۵
اندازه شرکت (Size)	۰/۹۰۵۴۵۹۹	۰/۱۰۶۳۷۹۲	۸/۵۱	۰/۰۰۰
اهرم مالی (LEV)	۰/۶۷۱۱۵۸۹	۰/۵۷۱۰۹۸۸	۱/۱۸	۰/۲۴۰
سودآوری (ROA)	۵/۳۵۰۴۸۹	۰/۹۷۲۶۴۰۸	۵/۵۰	۰/۰۰۰
عرض از مبدأ	-۱۴/۲۲۳۰۲	۱/۶۹۷۲۰۶	-۸/۳۸	۰/۰۰۰
آماره نسبت راست نمایی	۱۴۷/۶۷		ضریب تعیین مک فادن	
احتمال راستنمایی	۰/۰۰۰۰		۰/۲۲۵۸	
آماره هاسمر-لمشو	۷/۰۹		درصد صحت پیش‌بینی مدل	
احتمال هاسمر-لمشو	۰/۵۲۶۷		۰/۷۸۰۷	

طبق نتایج جدول ۵، معناداری آماره راستنمایی در سطح ۱ درصد، بیانگر معناداری کلی مدل بوده و مقدار ضریب تعیین مک فادن تقریباً ۲۲ درصد است. همچنین نتیجه عدم معناداری آزمون هاسمر-لمشو نشان دهنده برازش مطلوب مدل ارائه شده بوده و درصد صحت پیش‌بینی مدل در فرضیه ۷۸ درصد است. احتمال متغیر بیش اطمینانی بیشتر از ۰/۰۵ است؛ بنابراین فرضیه اول مورد پذیرش قرار نمی‌گیرد، از این رو می‌توان گفت که بیش اطمینانی بر مسئولیت اجتماعی - شرکت‌ها تأثیر معناداری ندارد. در این فرضیه از بین متغیرهای کنترلی متغیر اندازه شرکت و سودآوری مثبت و معنادار می‌باشد.

نتایج آزمون فرضیه دوم

❖ فرضیه دوم: بیش اطمینانی بر تأخیر گزارش حسابرسی تأثیر معناداری دارد.

جدول (۶): نتایج آزمون فرضیه دوم

متغیرهای مستقل	ضریب	انحراف استاندارد ضرایب	احتمال	VIF
بیش اطمینانی (OC)	۰/۳۸۱۸۱۱۳	۱/۲۴۶۴۵۵	۰/۷۵۹	۱/۰۱
اندازه شرکت (Size)	-۱/۹۲۳۹۷۹	۰/۷۳۰۵۵۵۸	۰/۰۰۸	۱/۰۱
اهرم مالی (LEV)	-۱۲/۲۲۰۰۱	۳/۸۰۳۷۴۵	۰/۰۰۱	۱/۳۹
سودآوری (ROA)	-۳۱/۶۰۴۵۲	۶/۲۹۳۸۲	۰/۰۰۰	۱/۴۰
عرض از مبدأ	۶۴/۵۷۸۰۴	۱۱/۸۵۴۴۳	۰/۰۰۰	
آماره والد (معناداری آماره والد)	۳۲/۲۷		(۰/۰۰۰۰)	
آزمون والد تعدیل شده (احتمال والد تعدیل شده)	۳/۰۰		(۰/۰۰۰۰)	
آزمون ولدريج (احتمال ولدريج)	۹/۱۱۹		(۰/۰۰۳۲)	
آزمون چاو (احتمال آزمون چاو)	۱۲/۵۷		(۰/۰۰۰۰)	
آزمون هاسمن (احتمال آزمون هاسمن)	۳/۸۳		(۰/۴۲۹۵)	
ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۷۱۹۰			

در پژوهش حاضر قبل از انجام تخمین نهایی فرضیه‌های پژوهش، پیش‌نیازهای رگرسیون کلاسیک، برای بررسی ناهمسانی واریانس، خودهمبستگی سریالی و عدم هم خطی متغیرهای مستقل به ترتیب توسط آزمون والد تعدیل شده،

ولدریچ و عامل تورم واریانس انجام شده است. بر اساس خروجی نرم افزار آماری به شرح جدول (۶) نتایج نشان دهنده این است که مشکل ناهمسانی واریانس و مشکل خودهمبستگی سریالی در این مدل وجود دارد. شایان توجه است که ناهمسانی واریانس و مشکل خودهمبستگی سریالی در این مدل با استفاده از روش حداقل مربعات تعمیم یافته حل شده است. مقادیر آماره عامل تورم واریانس با توجه به اینکه کمتر از ۵ می باشد بیانگر عدم وجود همخطی بین متغیرهای مستقل با یکدیگر است. نتایج آزمون چاو بیانگر پذیرش الگوی داده‌های تابلویی می باشد و آزمون هاسمن بیانگر پذیرش الگوی اثرات تصادفی است. بر اساس نتایج، احتمال آماره والد رگرسیون برازش شده برای این مدل معنادار می باشد و ضریب تعیین تعدیل شده برای ۰/۷۱۹۰ درصد است که نشان دهنده قدرت توضیح دهنده فرضیه مذکور است. همچنین، با توجه به مقدار احتمال بیش اطمینانی مدیران، می توان گفت بیش اطمینانی بر تأخیر گزارش حسابرسی تأثیر - معناداری ندارد.

نتیجه گیری و پیشنهادات پژوهش

هدف این پژوهش بررسی تأثیر بیش اطمینانی بر مسئولیت اجتماعی و تأخیر گزارش حسابرسی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است که برای این منظور ۱۰۲ شرکت طی سال‌های ۱۳۹۷ الی ۱۴۰۲ بررسی شده است. نتیجه آزمون فرضیه اول نشان داد که بیش اطمینانی بر مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها تأثیر معناداری دارد. یافته‌های این پژوهش با پژوهش‌های شقاقی و مشایخ (۱۴۰۲)، رحمانیان کوشکی و ایمان روی (۱۴۰۰)، حاجی هاشمی ورنوسفادرائی و عبدلی (۱۳۹۹)، اکبری و همکاران (۱۳۹۵)، جارایا و بوجلبن (۲۰۲۵)، ساینی و سینگ (۲۰۲۵)، پارک و همکاران (۲۰۱۹)، مک کارتی و همکاران (۲۰۱۷)، الیور و همکاران (۲۰۱۴)، و بوزوتینا و همکاران (۲۰۲۱)، همسو نیست. علاوه بر این، نتیجه فرضیه دوم هم نشان داد که بیش اطمینانی مدیران هیچ تأثیری بر تأخیر گزارش حسابرسی ندارد. نتایج پژوهش‌های اوه و جئون (۲۰۲۲)، با این پژوهش مغایرت دارد؛ بنابراین، به پژوهشگران و سایر ذینفعان پیشنهاد می‌گردد برای بررسی عوامل تأثیرگذار بر تأخیر گزارش حسابرسی و مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها از بیش اطمینانی مدیران با احتیاط بیشتری بهره گیرند چرا که متغیر بیش اطمینانی مدیران در جایگاه متغیر مستقل تأثیری معناداری بر تأخیر گزارش حسابرسی و مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها نداشته است.

با توجه به نتایج پژوهش و عدم تأیید هر دو فرضیه پیشنهاد می‌شود محققان آتی برای سنجش مسئولیت اجتماعی و بیش اطمینانی از سایر مدل‌ها استفاده گردد تا نتایج بر اساس مدل‌های مورد استفاده مقایسه گردد و تفاوت در نتایج بر اساس مدل‌های مختلف نمایان شود. علاوه بر این پیشنهاد می‌شود استفاده‌کنندگان از اطلاعات تأخیر گزارش حسابرسی از مسئولیت اجتماعی و بیش اطمینانی مدیران به عنوان مؤلفه‌ای مؤثر بر تأخیر گزارش حسابرسی استفاده نکنند. به عبارتی نتایج نشان داد تأخیر یا عدم تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی به هیچ عنوان با بیش اطمینانی مدیران مرتبط نبوده است و با فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی هیچ تغییری نخواهد کرد. یکی از این یافته‌های حاصل از این مطالعه این است که حسابرسان به طور مستقل عمل کرده و با مدیران شرکت‌ها در ارتباط نبوده و استقلال خود را حفظ کرده‌اند. احتمالاً دلیلی که موجب عدم تأیید فرضیه‌های پژوهش شده است متفاوت بودن مدل‌های مورد استفاده برای محاسبه بیش اطمینانی است. در این پژوهش مدل مورد استفاده برای سنجش بیش اطمینانی تصنعی بوده است شاید استفاده از دیگر مدل‌ها از جمله امتیازبندی بیش اطمینانی مدیران نتایج متفاوتی دربر داشته باشد. به همین جهت پیشنهاد می‌گردد محققان در پژوهش‌های آتی از دیگر روش‌ها که به صورت امتیازبندی است برای اندازه‌گیری بیش اطمینانی مدیران استفاده کنند. متغیر مسئولیت اجتماعی هم چنین وضعیتی را دارد، در این پژوهش از مدل مورد استفاده توسط پژوهش دارابی و همکاران (۱۳۹۵)، بهره گرفته شده است که به صورت تصنعی مسئولیت اجتماعی را اندازه‌گیری کرده است؛ از

این رو پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی برای سنجش مسئولیت اجتماعی از دیگر مدل‌های موجود بهره گرفته شود. در نهایت، اگرچه بیش‌اطمینانی مدیران بر تأخیر گزارش حسابرسی تأثیرگذار نبوده است ولی باز هم درک و مدیریت بیش‌اطمینانی می‌تواند برای بهبود عملکرد مدیریتی مهم باشد؛ لذا نیاز است برای درک بهتر این فرضیه از جهات دیگر بررسی گردد و دیگر عوامل تعیین‌کننده تأخیر گزارش حسابرسی بررسی گردد. به طور کلی، نتایج نشان داد عوامل مختلف دیگری نیز وجود دارند که تعیین‌کننده رفتار مدیران در زمینه تأثیر بیش‌اطمینانی مدیران بر روی مسئولیت اجتماعی هستند؛ از این رو، درک و مدیریت این عوامل می‌تواند به بهبود عملکرد مدیریت و ارتقای مسئولیت اجتماعی کمک کند. در نتیجه لازم است در پژوهش‌های آتی سایر روش‌ها تجزیه و تحلیل و سایر روش‌ها و عوامل تعیین‌کننده به کار گرفته شود تفاوت‌های موجود در نتایج روشن گردد.

منابع

- ✓ اسماعیلی کیا، غریبه، ناصری، مهدیس، (۱۴۰۴)، مسئولیت اجتماعی شرکت و راهبردهای رقابتی: نقش تعدیل‌کنندگی عملکرد راهبری و عملکرد شرکت، پژوهش‌های تجربی حسابداری، دوره ۱۵، شماره ۱، صص ۱۴۵-۱۸۴.
- ✓ افلاطونی، عباس، (۱۴۰۴)، بیش‌اطمینانی مدیران و مدیریت سود از طریق تغییر طبقه‌بندی: نقش تعدیلگر توانایی مدیریتی، بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، دوره ۳۲، شماره ۲، صص ۲۸۴-۳۰۹.
- ✓ اکبری، محسن، قاسمی شمس، معصومه، هوشمند، فاطمه، (۱۳۹۵)، بررسی تأثیر اعتماد به نفس بیش از حد مدیران بر مسئولیت اجتماعی، پژوهش نامه مدیریت تحول، دوره ۸، شماره ۱۵، صص ۱۰۸-۱۳۱.
- ✓ بزرگ اصل، موسی، رجب‌دُری، حسین، خرمن، منوچهر، (۱۳۹۷)، بررسی عوامل مؤثر بر انتشار به هنگام گزارش حسابرسی، مجله دانش حسابداری، دوره ۹، شماره ۱، صص ۱۱۵-۱۴۶.
- ✓ حاجی هاشمی ورنوسفادرانی، منصوره، عبدلی، محمدرضا، (۱۳۹۹)، تأثیر بیش‌اطمینانی مدیران بر میزان افشای اطلاعات به صورت داوطلبانه و مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، دانش سرمایه‌گذاری، دوره ۹، شماره ۳۵، صص ۲۰۷-۲۲۱.
- ✓ حیدری، مهدی، علی اکبرلو، علیرضا، خاکپور حیدرانلو، ابراهیم، (۱۴۰۱)، بررسی تأثیر درماندگی مالی و فرصت‌های رشد بر محافظه‌کاری حسابداری با نقش تعدیل‌گری بیش‌اطمینانی مدیریت، مطالعات تجربی حسابداری مالی، دوره ۹، شماره ۷۴، صص ۱۷۷-۲۰۸.
- ✓ رحمانیان کوشکی، عبدالرسول، ایمان روی، زهرا، (۱۴۰۰)، تأثیر اعتماد به نفس بیش از حد مدیرعامل بر مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها با نقش تعدیل‌گر مالکیت نهادی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، حسابداری و منافع اجتماعی، دوره ۱۱، شماره ۳، صص ۴۹-۶۸.
- ✓ شقاقی، محدثه، مشایخ، مهناز، (۱۴۰۲)، رابطه بین بیش‌اعتمادی مدیریت، مسئولیت‌پذیری اجتماعی، عملکرد شرکت و محدودیت‌های مالی، حسابداری مالی و حسابرسی، دوره ۱۵، شماره ۴، صص ۷۹-۱۰۵.
- ✓ قمی، نفیسه، حاجیها، زهره، صفا، مژگان، غلامی جمکرانی، رضا، (۱۴۰۴)، تبیین الگوی بیش‌اطمینانی مدیران در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، تحقیقات حسابداری و حسابرسی، دوره ۱۷، شماره ۶۵، صص ۲۲-۵.
- ✓ مهرانی، کاوه، نظری، هیراد، قاسمی فرد، محمدرضا، (۱۳۹۹)، توانایی مدیریت و گزارشگری مالی به موقع، پیشرفت‌های حسابداری دانشگاه شیراز، دوره ۱۲، شماره ۱، صص ۳۲۳-۳۵۱.

- ✓ هرندی، عطاءاله، میرزائیان خمسه، پیوند، (۱۴۰۴)، مسئولیت اجتماعی شرکتی در کسب و کارهای خانوادگی: با تأکید بر پایداری و رویکردی بیلیومتریکی، تحقیقات مالی، دوره ۲۷، شماره ۲، صص ۳۷۵-۴۰۸.
- ✓ Abernathy, J. L., Kubick, T. R., & Masli, A. (2018). Evidence on the relation between managerial ability and financial reporting timeliness. *International Journal of Auditing*, 22(2), 185-196.
- ✓ Amin, M. A., Abdelmaged, E. M., Ibrahim, A. E., & Abdelfattah, T. (2025). CEO characteristics and audit report lag: evidence from Egypt. *International Journal of Accounting & Information Management*, 33(1), 32-67.
- ✓ Azouzi, M. A., & Jarboui, A. (2012). CEO emotional bias and capital structure choice. Bayesian network method. *Business Excellence and Management*, 2(2), 47-70.
- ✓ Begley, J., & Fischer, P. E. (1998). Is there information in an earnings announcement delay?. *Review of accounting studies*, 3, 347-363.
- ✓ Bouzouitina, A., Khairredine, M., & Jarboui, A. (2021). Do CEO overconfidence and narcissism affect corporate social responsibility in the UK listed companies? The moderating role of corporate governance. *Society and Business Review*, 16(2), 156-183.
- ✓ Brown, R., & Sarma, N. (2007). CEO overconfidence, CEO dominance and corporate acquisitions. *Journal of Economics and business*, 59(5), 358-379.
- ✓ Campbell, J. L. (2007). Why would corporations behave in socially responsible ways? An institutional theory of corporate social responsibility. *Academy of management Review*, 32(3), 946-967.
- ✓ Choi, Y. G. (2012). The Effect of CEO's Human Capital Characteristics on IPO Performance of Venture Business. *Korean Journal of Business Administration*, 25(2), 1197-1217.
- ✓ Chung, B. H., & Hribar, P. (2021). CEO overconfidence and the timeliness of goodwill impairments. *The Accounting Review*, 96(3), 221-259.
- ✓ Duttie, K. (2015). Disentangling Two Causes of Biased Probability Judgment—Cognitive Skills and Perception of Randomness. *Ruhr Economic Paper*, (568).
- ✓ Gervais, S., Heaton, J. B., & Odean, T. (2011). Overconfidence, compensation contracts, and capital budgeting. *The Journal of Finance*, 66(5), 1735-1777.
- ✓ Givoly, D., & Palmon, D. (1982). Timeliness of annual earnings announcements: Some empirical evidence. *Accounting review*, 486-508.
- ✓ Goss, A., & Roberts, G. S. (2011). The impact of corporate social responsibility on the cost of bank loans. *Journal of Banking & Finance*, 35(7), 1794-1810.
- ✓ Hayward, M. L., & Hambrick, D. C. (1997). Explaining the premiums paid for large acquisitions: Evidence of CEO hubris. *Administrative science quarterly*, 103-127.
- ✓ Hayward, M. L., Rindova, V. P., & Pollock, T. G. (2004). Believing one's own press: The causes and consequences of CEO celebrity. *Strategic Management Journal*, 25(7), 637-653.
- ✓ Heal, G. (2005). Corporate social responsibility: An economic and financial framework. *The Geneva papers on risk and insurance-Issues and practice*, 30(3), 387-409.
- ✓ Ho, P. H., Huang, C. W., Lin, C. Y., & Yen, J. F. (2016). CEO overconfidence and financial crisis: Evidence from bank lending and leverage. *Journal of Financial Economics*, 120(1), 194-209.
- ✓ Hu, Y., Ye, Y., Yu, X., Piao, X., Huang, L., & Li, B. (2024). Managerial overconfidence and corporate information disclosure. *Borsa Istanbul Review*, 24(2), 263-279.
- ✓ Huang, W., Jiang, F., Liu, Z., & Zhang, M. (2011). Agency cost, top executives' overconfidence, and investment-cash flow sensitivity—Evidence from listed companies in China. *Pacific-Basin Finance Journal*, 19(3), 261-277.
- ✓ Jaggi, B., & Tsui, J. (1999). Determinants of audit report lag: Further evidence from Hong Kong. *Accounting and business research*, 30(1), 17-28.

- ✓ Jarraya, A., & Boujelbène, M. (2025). Corporate social responsibility, CEO overconfidence and bank performance. *Asia-Pacific Journal of Business Administration*.
- ✓ Jiao, Y. (2010). Stakeholder welfare and firm value. *Journal of Banking & Finance*, 34(10), 2549-2561.
- ✓ Knechel, W. R., & Sharma, D. S. (2012). Auditor-provided nonaudit services and audit effectiveness and efficiency: Evidence from pre-and post-SOX audit report lags. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 31(4), 85-114.
- ✓ Krishnan, G. V., & Wang, C. (2015). The relation between managerial ability and audit fees and going concern opinions. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 34(3), 139-160.
- ✓ Krishnan, J., & Yang, J. S. (2009). Recent trends in audit report and earnings announcement lags. *Accounting Horizons*, 23(3), 265-288.
- ✓ Kytle, B., & Ruggie, J. G. (2005). Corporate social responsibility as risk management: A model for multinationals.
- ✓ Malmendier, U., & Tate, G. (2005). CEO overconfidence and corporate investment. *The journal of finance*, 60(6), 2661-2700.
- ✓ Malmendier, U., & Tate, G. (2015). Behavioral CEOs: The role of managerial overconfidence. *Journal of Economic Perspectives*, 29(4), 37-60.
- ✓ McCarthy, S., Oliver, B., & Song, S. (2017). Corporate social responsibility and CEO confidence. *Journal of Banking & Finance*, 75, 280-291.
- ✓ McWilliams, A., & Siegel, D. (2001). Corporate social responsibility: A theory of the firm perspective. *Academy of management review*, 26(1), 117-127.
- ✓ Moon, C. H. (2012). The performance consequences of aligning CEO characteristics with competitive strategy in Korean Manufacturing venture firms. *Korean Journal of Business Administration*, 25(8), 3335-3355.
- ✓ Nah, C. K., & Choi, G. (2004). The effect of accounting accruals on the audit report lag. *Korean Accounting Review*, 29(1), 179-206.
- ✓ Oh, H. M., & Jeon, H. J. (2022). The Effect of Board Characteristics on the Relationship between Managerial Overconfidence and Audit Report Lag: Evidence from Korea. *International Journal of Applied Economics, Finance and Accounting*, 13(2), 50-60.
- ✓ Oliver, B. R., McCarthy, S., & Song, S. (2014). CEO overconfidence and corporate social responsibility. Available at SSRN 2400953.
- ✓ Park, K. H., Byun, J., & Choi, P. M. S. (2019). Managerial overconfidence, corporate social responsibility activities, and financial constraints. *Sustainability*, 12(1), 61.
- ✓ Roh, H. C., Lim, G. H., & Jeon, Y. J. (2012). The relationship between audit report filing lag and accounting information quality. *J. Tax. Account*, 13, 249-279.
- ✓ Saini, D., & Singh, B. (2025). CEO overconfidence and corporate social responsibility: exploring the moderating role of governance. *International Journal of Ethics and Systems*.
- ✓ Salterio, S. E. (2012). Fifteen years in the trenches: Auditor–client negotiations exposed and explored. *Accounting & Finance*, 52, 233-286.